

РЕШЕНИЕ

№ 116

гр. Монтана, 18.04.2024 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

ОКРЪЖЕН СЪД – МОНТАНА в публично заседание на двадесет и пети март през две хиляди двадесет и четвърта година в следния състав:

Председател: Аделина Троева
Членове: Аделина Тушева
Таня Живкова

при участието на секретаря Даниела Мл. Макавеева
като разглежда докладваното от Таня Живкова Въззивно гражданско дело № 20241600500097 по описа за 2024 година

Производството е по реда на чл. 258 и сл. от ГПК.

С решение № 583 от 28.12.2023 г., постановено по гр. дело № 2240 по описа за 2023 г. Районен съд-Монтана, по иск на И. С., е обявил за нищожен Договор за заем № * от 24.01.2022 г. на основание чл. 26, ал. 1, пр. първо от ЗЗД вр. чл. 22 вр. чл. 11, ал. 1, т. 9 и 10 от ЗПК поради противоречието му със закона, като дружеството „С.К.“ ООД е осъдено да заплати на ищцата сумата от 1024,91 лева, представляваща неоснователно получена сума по договора за заем. С решението дружеството е осъдено да заплати на адв. А. Д. адвокатско възнаграждение за безплатно представителство по делото на ищцата, както и държавна такса по сметката на съда.

Така постановеното решение е обжалвано от „С.К.“ ООД, чрез своя процесуален представител юрк. Ц.Б., с доводи за неправилност. В жалбата се твърди, че по делото не е проведено пълно и главно доказване досежно твърденията на ищцата, че ГПР е по-висок от посочения в процесния договор. В тази връзка се сочи, че ГПР е формиран по установения в ЗПК начин, а вземането за неустойка не представлява разход и не следва да бъде включено

в ГПР. Отделно от това се поддържа, че обявяване нищожността на клаузата за неустойка не влече недействителност на целия договор. Съобразно изложеното се иска от съда да отмени първоинстанционното решение и да отхвърли предявения иск като неоснователен. Претендират се и разноски, включително юрисконсултско възнаграждение.

В срока по чл. 263, ал. 1 от ГПК е постъпил отговор на въззивната жалба от И. С., чрез своя пълномощник адв. А. Д., с който същата се оспорва като неоснователна. Релевират се доводи за законосъобразност на решението, като се твърди, че включването на неустойката в ГПР е правен извод, а не фактическо обстоятелство. Поддържа се, че процесната клауза за неустойка цели единствено заобикаляне императивните разпоредби на ЗПК и е инструмент за неоснователно обогатяване на небанковата финансова институция за сметка на потребителя. Прави се възражение за прекомерност на претендираното юрисконсултско възнаграждение и в двете инстанции. Предвид изложеното моли съда да потвърди първоинстанционното решение като правилно и да присъди адвокатско възнаграждение съобразно чл. 38, ал.2 от ЗА.

Предмет на разглеждане по делото е и частна жалба, подадена от „С. К.“ ООД, чрез своя процесуален представител, срещу Определение № 177/02.02.2024 г., постановено от Районен съд-Монтана по гр. дело № 2240/2023 г., с което съдът е оставил без уважение молбата на дружеството за изменение на решението в частта за разноските. В частната жалба се сочи, че съдът неправилно е приел, че цената на иска за нищожност на договора е 5148 лева, като се излагат доводи, че същата следва да е 1500 лева, тъй като това е стойността на договора, равняваща се на уговорения кредит. Отделно от това твърди, че делото не е с фактическа и правна сложност, поради което счита, че справедливия адвокатски хонорар следва да е 520 лева. Позовава се на решение на СЕС от 25.01.2024 г. по дело С-438/2022 г. с твърдения, че съдът може да определи адвокатско възнаграждение по справедливост. Иска се от съда да измени обжалваното определение и да присъди адвокатско възнаграждение в размер на 520 лева с ДДС, вместо определеното такова от 960 лева.

В срока по чл. 276, ал. 1 ГПК е постъпил отговор на частната жалба от И. С. чрез процесуалния представител, в който се излагат доводи за

неоснователност на жалбата. Твърди се, че стойността на договора не се формира само от главницата, а включва всички лихви, такси и неустойки, които формират крайната дължима сума от потребителя. Сочи, че в случая адвокатът е оказал правна защита и съдействие на ищцата по два кумулативно съединени иска и е претендирано минимално адвокатско възнаграждение. Съобразно това се поддържа, че обстоятелствата за правната и фактическа сложност на делото се отнасят единствено до случаи, в които е присъден адвокатски хонорар в двоен размер. С оглед изложеното се иска потвърждаване на обжалваното определение.

Окръжен съд-Монтана, като провери атакуваните по реда на въззивното обжалване съдебни актове във връзка с оплакванията в жалбите, предвид събраните по делото доказателства и въз основа на закона, приема следното:

Жалбите са допустими като подадени в срок от легитимирано лице, имащо правен интерес от отмяна на обжалваните съдебни актове, като по същество единствено частната жалба е основателна. Съображенията за това са следните:

За да постанови своето решение, първоинстанционният съд приел, че уговорената в договора неустойка представлява разход по кредита и е следвало да бъде включена при изчисляване на годишния процент на разходите, от което е извел, че не е спазено изискването на чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК. Освен това районният съд приел, че уговорената в договора възнаградителна лихва е нищожна поради противоречие с добрите нрави, като е посочил, че същата не може да бъде заместена от повелителни норми на закона поради липсата на такива. Съобразно това съдът приел, че договорът за кредит е недействителен на основание чл. 22 ЗПК. Това наложило и уважаване на иска по чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД, тъй като ищцата следвало да върне само чистата стойност на кредита, а сумата в размер на 1024,91 лева е платена от нея при начална липса на основание.

Окръжен съд-Монтана, като взе предвид доказателствената съвкупност, намира, че от **фактическа стана** се установява следното:

По делото не е спорно между страните, че на 24.01.2022 г. между „С.к.“ ООД от една страна като заемодател и от друга страна И. С. като заемател е сключен договор за паричен заем, по силата на който на С. е предоставен паричен заем в размер на 1500 лева с краен срок на погасяване 24.07.2023 година.

Договорено е, че заемателят следва да изплати заема на 18 бр. равни месечни вноски от по 286 лева, в която сума са включени главница, лихва и неустойка. Годишният процент на разходите /ГПР/ е 48,36 %, а годишният лихвен процент е 40,05%, като общата сума за плащане по кредита е 5148 лева.

В т.6.1 от договора страните са уговорили, че заемателят се задължава в срок от три дни, считано от усвояване на заемната сума, да предостави обезпечение, по начина и реда, и отговарящо на условията на чл. 33, ал. 1 на Общите условия: поръчител или банкова гаранция.

В т.6.2 от договора е уговорено, че при неизпълнение на т.6.1, заемателят дължи на заемотателя неустойка в размер на 3045,72 лева. Посочено е, че неустойката се начислява автоматично от заемотателя, като същата се заплаща разсрочено съгласно погасителния план.

Чл. 33, ал. 1 от Общите условия гласи, че при сключване на индивидуален договор страните могат да уговорят предоставянето на някое от следните обезпечения: 1. Поръчителство на едно или две физически лица, които отговарят кумулативно на следните условия: имат осигурителен доход общо в размер на най-малко 7 пъти размера на минималната работна заплата за страната; в случай на двама поръчители, размерът на осигурителния доход на всеки един от тях трябва да е в размер на поне 4 пъти минималната работна заплата за страната; не са поръчители по други договори за заем, сключени от заемотателя; не са заематели по сключени и непогасени договори за заем, сключени със заемотателя; нямат кредити към банки или финансови институции с класификация различна от „Редовен“, както по активни, така и по погасени задължения, съгласно справочните данни на ЦКР към БНБ; да представят служебна бележка от работодателя си или друг съответстващ документ за размера на получавания от тях доход; 2. Предоставяне на безусловна банкова гаранция, издадена от лицензирана в БНБ търговска банка, за период, включващ от сключване на договора за заем до изтичане на 6 месеца след падежа на последната редовна вноска по погасяване на заема и обезпечаваща задължение в размер на два пъти общата сума за плащане по договора за заем, включваща договорената главница и лихва.

Съгласно чл. 33, ал. 2 от Общите условия заемотателят си запазва

правото еднолично и без да се мотивира да прецени дали предложеното му обезпечение е годно да обезпечи заема и да откаже сключване на договор за заем, докато не бъде предоставено искано обезпечение или да откаже сключване на договор за заем при непредставяне на исканото обезпечение.

По делото е прието за безспорно, че И. С. е заплатила на заемотателя сумата в размер на 2524,91 лева.

При така установената фактическа обстановка от **правна страна** МОС приема следното:

Заемотателят „С.К.“ ООД е небанкова финансова институция по смисъла на чл. 3 от ЗКИ, като може да отпуска кредити със средства, които не са набрани чрез публично привличане на влогове или други възстановими средства, а заемателят И. С. е физическо лице, което при сключване на договора не е действало в рамките на осъществявана от нея професионална или търговска дейност. Следователно страните имат качествата на потребител по смисъла на чл. 9, ал. 3 ЗПК и кредитор по смисъла на чл. 9, ал. 4 ЗПК, а договорът е такъв за потребителски кредит по смисъла на чл. 9, ал. 1 от същия закон.

В чл. 11, ал. 1 ЗПК е уредено необходимото съдържание на договора за потребителски кредит, като в т. 10 е въведено изискване договорът да съдържа годишния процент на разходите по кредита. Неспазването на това изискване е санкционирано от законодателя с недействителност на договора – арг. чл. 22 ЗПК. В тази връзка в чл. 23 ЗПК е предвидено, че когато договорът за потребителски кредит е обявен за недействителен, потребителят връща само чистата стойност на кредита, но не дължи лихва или други разходи по кредита.

Настоящият спор е концентриран основно върху това дали процесното вземането за неустойка представлява разход, който е следвало да бъде включен в годишния процент на разходите /ГПР/.

Според чл. 19, ал. 1 ЗПК, ГПР изразява общите разходи по кредита за потребителя, настоящи или бъдещи /лихви, други преки или косвени разходи, комисиони, възнаграждения от всякакъв вид, в т. ч. тези, дължими на посредниците за сключване на договора/, изразени като годишен процент от общия размер на предоставения кредит.

В случая дължимата от потребителя неустойка в размер на 3045,72 лева за неосигуряване на обезпечение в 3-дневен срок от усвояването на заемната сума не е включена в посочения в договора ГПР. Макар формално тази сума да е определена като неустойка, по същността си представлява скрито оскъпяване на заема. Това е така, тъй като изискването за предоставяне на обезпечение от заемателя чрез поръчителство или банкова гаранция съдържа множество ограничения, като за изпълнението на това задължение му е предоставен изключително кратък срок. Тези обстоятелства, преценени

кумулятивно, водят до извода, че задължението за предоставяне на обезпечение на практика е трудно изпълнимо. Дори заемателят да спазва краткия 3-дневен срок, това не винаги би го освободило от задължението за плащане на неустойка, тъй като заемотателят има право, без да се мотивира, да прецени дали предложеното му обезпечение е годно да обезпечи заема, дори когато обезпечението отговаря на всички условия в чл. 33, ал. 1 от ОУ. Така на практика дължимостта на неустойката е обусловена изцяло от усмотрението на кредитора, който винаги има възможност да откаже предложеното му обезпечение без дори да се аргументира, а длъжникът следва да заплати уговорената неустойка. Допълнителен аргумент, че определената неустойка представлява скрито оскъпяване е и фактът, че същата изначално е включена в погасителния план като месечна вноска.

Гореизложеното води до извода, че така договорената неустойка по същността си не представлява неустойка с присъщите ѝ съгласно чл. 92, ал. 1 ЗЗД функции - да обезпечи изпълнението на задължението и да обезщети кредитора за вредите от неизпълнението. В случая неустойката изначално не е обвързана с настъпването на каквито и да било вреди за кредитора и се дължи независимо от това дали такива вреди биха могли да настъпят. Ето защо с предвиждане на такава неустойка в договора кредиторът не е целял да обезпечи вземането си.

Предвид изложените съображения, настоящият съдебен състав намира, че процесната неустойка следва да бъде включена в изчисляване на ГПР като разход по заема, тъй като същата представлява скрито възнаграждение. Включването ѝ в ГПР в пълна степен би позволило на потребителят да прецени икономическите последици от сключването на договора.

След като неустойката не е включена в ГПР, следва да се приеме, че не е спазено изискването чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК, а от тук и че процесния договор за заем е недействителен на основание чл. 22 ЗПК. Изложеното опровергава наведените във въззивната жалба доводи, че клаузата за неустойка не влече недействителност на целия договор, тъй като последиците от неспазването на изискването в чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК са законово регламентирани и водят до недействителност на целия договор.

Съобразно изложеното, съдът намира, че на основание чл. 23 ЗПК потребителят дължи връщане само чистата стойност на кредита в размер на 1500 лева. По делото обаче безспорно е установено, че С. е заплатила сумата от 2524,91 лева. Така надвнесената от нея сумата в размер от 1024,91 лева е получена от кредитора при начална липса на основание. В случая прогласяването на договора за недействителен поражда правото на страната, която в изпълнение на договора е дала нещо в повече, да претендира връщането му. Доколкото С. дължи връщане единствено на сумата от 1500 лева, то надвнесената от нея сума в размер от 1024,91 лева следва да ѝ бъде върната от кредитора. Така предявеният иск по чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД се явява основателен.

В обобщение на горното, изводите на настоящата инстанция съвпадат с направените такива от първостепенния съд с обжалваното решение, поради което и решението като правилно следва да се потвърди.

По отношение на частната жалба, подадена от пълномощника на „С.К.“ ООД срещу определението на районният съд по чл. 248 ГПК, МОС приема следното:

С основното решение по делото съдът е присъдил на основание чл. 38, ал. 2 ЗА на адв. А. Д. възнаграждение в размер на 1460,26 лева за оказано безплатно процесуално представителство на ищцата, предвид изхода на спора – уважаване на предявените искове.

С молба по чл. 248 ГПК дружеството „С. К.“ ООД е поискало от съда да измени решението си в частта за разносните, като намали присъденото адвокатско възнаграждение на процесуалния представител на ищцата от 1460,26 лева на 540 лева с включено ДДС. Исканото изменение е с оглед твърденията за неправилното определяне цената на иска, обуславящо пониско минимално адвокатско възнаграждение, както и липсата на фактическа и правна сложност на делото.

С определение № 177 от 02.02.2024 г. районният съд е оставил подадената молба без уважение, като е приел в мотивите си, че в случая са предявени два кумулативно съединени иска, а адвокатското възнаграждение е определено в минимални размери, предвидени в чл. 7, ал. 2, т. 2 от Наредба № 1 от 9.07.2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения.

Настоящата инстанция намира, че така постановеното определение е неправилно и следва да се отмени, като съображенията за това са следните:

При определяне на адвокатско възнаграждение на основание чл. 38, ал. 2 ЗА във вр. Наредба № 1 от 9.07.2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения /НМРАВ/ съдът следва да съобрази броя и вида на предявените искове. Законодателят в чл. 7, ал. 2 от НМРАВ е определил минималните възнаграждения, отчитайки материалния интерес по дадено дело. Когато са предявени два или повече иска, съдът следва да съобрази цената на всеки иск поотделно и да определи минимално възнаграждение, след което вече определените минимални възнаграждения следва да се съберат при определяне отговорността за разноси.

Съгласно чл. 69, ал. 1, т. 4 ГПК при искове за съществуване, за унищожаване или за разваляне на договор, размерът на цената на иска се определя от стойността на договора. В настоящия случай стойността на договора се определя не от размера на отпуснатия заем, а с оглед общо дължимата сума по договора, която е 5148 лева и включва главница, лихви и неустойка. Така цената на иска за установяване недействителността на договора е 5148 лева, а тази по иска за връщане на даденото без основание е 1024,91 лева.

Вземайки предвид цената на исковете, районният съд е определил минимално адвокатско възнаграждение и по двата иска. Независимо от това,

след постановяването на Решение на Съда на Европейския съюз от 25 януари 2024 г. по дело C-438/22, което е задължително за всички съдилища на основание чл. 633 ГПК, съдът има възможността да не приложи предвидените в НМРАВ минимални адвокатски възнаграждения, а да определи възнаграждение под тези предели, като условие за това е насрещната страна да е повдигнала въпроса за прекомерност на адвокатското възнаграждение.

При определяне на справедливо адвокатско възнаграждение, настоящата инстанция, счита че следва да вземат предвид следните критерии: фактическата и правна сложност на делото, произтичаща от предмета му, вида и обема на извършените процесуалните действия, както и продължителността на производството. В случая са предявени два кумулативно съединени иска, като уважаването на първия /този за обявяване недействителността на договора/ в случая автоматично довежда до уважаването и на втория /този за неоснователно обогатяване/, тъй като между страните от самото начало на производството не е налице спор досежно размера на заплатената от потребителя сума. По делото не са назначавани експертизи и е проведено едно съдебно заседание, на което и двете страни не са се явили и не са изпратили процесуален представител. Така първоинстанционното производство е приключило в тримесечен срок. Следва да бъдат отчетени и представените пред настоящата инстанция писмени доказателства, видно от които адв. А. Д. е завеждал дела срещу същия ответник пред различни съдилища в страната, като депозираните искиви молби имат идентично съдържание с тази, с която е образувано производството пред Районен съд-Монтана.

Съобразно гореизложените констатации, МОС намира, че провело се първоинстанционно производство не е било с правна и фактическа сложност. Същото е решено на базата на представените с исковата молба и отговора към нея доказателства, като в първото съдебно заседание процесуалните представители на страните не са се явили. В него съдът е приел проекто-доклада за окончателен и е счел делото за изяснено, като е обявил, че ще се произнесе с решение в срок. Отчитайки тези факти, настоящата инстанция намира, че справедливото адвокатско възнаграждение по иска за обявяване недействителност на договора следва е в размер на 500 лева, а по иска за неоснователно обогатяване следва е в размер на 300 лева. Върху тази сума следва да бъде начислено и дължимото съгласно пар.2 а от Наредба № 1 за минималните размери на адвокатските възнаграждения, поради което и дължимата сума е в размер на 960 лв.

Така обжалваното определение следва да се отмени, а решението в частта за разноските следва да бъде изменено като сумата от 1460,26 лева следва да се намали до 960 лева /с включено ДДС/ за оказаното безплатно процесуално представителство.

По разноските:

С оглед изхода на делото, на основание чл. 78, ал. 1 ГПК във вр. чл. 38,

ал. 2 ЗА, „С. К.“ ООД следва да заплати на адв. А. Д. възнаграждение в размер на 960 лева /с включено ДДС/ за оказана безплатна помощ и съдействие на И. С. пред въззивната инстанция. От страна на „С. к.“ също е направено възражение за прекомерност, поради което и в съответствие с цитираното по-горе решение на СЕС съдът намира, че това възнаграждение е справедливо .

Водим от горното, съдът

РЕШИ:

ПОТВЪРЖДАВА решение № 583 от 28.12.2023 г. на Районен съд-Монтана, постановено по гр. дело № 2240/2023 г., по описа на същия съд като правилно.

ОСЪЖДА „С.К.“ ООД, ЕИК *, със седалище и адрес на управление гр. *, р-н „*“, бул. „*“ № *, ет. * да заплати на адвокат А. Д., САК, личен номер *, на основание чл. 38, ал. 2 ЗА сумата от 960 лева адвокатско възнаграждение за въззивното производство/ с включено ДДС/ .

ОТМЕНЯ определение № 177 от 02.02.2024 г. на Районен съд-Монтана, постановено по гр. дело № 2240/2023 г., по описа на същия съд, като неправилно, **ВМЕСТО КОЕТО ПОСТАНОВЯВА:**

ИЗМЕНЯВА решение № 583 от 28.12.2023 г. на Районен съд-Монтана, постановено по гр. дело № 2240/2023 г., по описа на същия съд В ЧАСТТА, с която „С. К.“ ООД е осъден да заплати на адвокат А. Д. на основание чл. 38, ал. 2 ЗА сумата от 1460,26 лева, представляваща възнаграждение за безплатно представителство по делото на И. С., **КАТО ВМЕСТО ТОВА НАМАЛЯВА** сумата до размер от 800 лева.

Решението подлежи на касационно обжалване в едномесечен срок от връчването му на страната.

Решението, в частта му по произнасяне по предявената частна жалба против определение № 177 от 02.02.2024 г. на Районен съд-Монтана подлежи на касационно обжалване в едноседмичен срок от съобщаването му на страната.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____